

Zondag 1 december 2024
eerste van de Advent

Lezing uit de profetie: Zacharia 14,4-9

Evangelie:

- *Lukas 21,25-26 = 'De nacht loopt ten einde' – lied 460, 1 + 2 + 3*
- *Lukas 21, 27-28 (gesproken):*
Dan zullen ze op een wolk de Mensenzoon zien komen, bekleed met macht en grote luister. Wanneer dat alles staat te gebeuren, richt je dan op en hef je hoofd, want jullie verlossing is nabij!
- *Lukas 21,29-31 = 'De nacht loopt ten einde' – lied 460, 4 + 5 + 6*

Overweging

Eerste zondag van de Advent. Eerste van een nieuw kerkelijk jaar. Een nieuw begin.
Het is alleen een wat aarzelende overgang. Hij hapert. Vragend kijken we rond. 'Steeds weer zoeken mijn ogen naar U,' zongen we met psalm 25.
Deze overgang hapert zelfs zó, dat we de schriftlezingen van vorige week hernemen. Wie in de viering in het Pauluscentrum was, herkent misschien iets. Wat Marcus toen vertelde was niet best. 'Tekens aan sterren, zon en maan' zongen we net. Daar had Marcus het ook over. En over verwoesting en verschrikking. Rampen en angst.
Het is net alsof we de overgang niet goed kunnen maken. Alsof we de woorden van hoop moeten herhalen, tegen beter weten in want geloven doen we ze eigenlijk niet: over de Mensenzoon die zal komen. Over de boom die uitloopt en die het teken is dat er weer lente komt, licht, verlossing, vrede.

Want is er nog hoop voor de wereld? Voor de mensheid? Zal wereldvrede ooit iets meer zijn dan een droom?
Zal de mensheid ooit worden bevrijd van megalomane heersers? Van tirannen die protest met geweld beantwoorden?
In de tijd van Zacharia was dat Alexander de Grote. In 24 jaar tijd veroverde hij een wereldrijk. In de tijd van Jezus waren het de Romeinse keizers. In onze tijd zijn het hun navolgers met hun optreden in onder andere het Midden-Oosten en in Oost-Europa. Het is de hele geschiedenis door nooit anders geweest.
Wie of wat kan ons daarvan bevrijden?

Wat is dan de komst van de Mensenzoon met macht en luister? Slechts een wensdroom? Bestaat er eigenlijk wel een weg naar vrede?

We beginnen vandaag opnieuw. Zegt het kerkelijk jaar. Eerste zondag van de Advent.
Opnieuw beginnen... Maar dat kan toch niet! Het leven bouwt steeds voort op wat er al was. En ook in onze geschiedenis is het zo. Die kan immers niets anders dan verder gaan vanuit wat er in het verleden is gebeurd. Je zou soms je verleden wel van je af willen schudden. Je zou van alles wat je deed ongedaan willen maken. Van alles wat je overkwam uit de geschiedenis weg willen wissen. Allerlei ontwikkelingen in de wereld terug willen draaien.
De fanatici in onze wereld proberen dat feitelijk te doen, ze deinzen daar niet voor terug, ze denken dat het kan. Zoals Netanjahu alles wat Israël kwaad doet wil uitroeien; zoals Hamasstrijders Israël van de kaart willen vegen. Het gevolg is wat er in Gaza gebeurt. Verleden en heden worden vernietigd – en alle scholen, ziekenhuizen, speeltuinen en de mensen die daar toevallig zijn gaan mee te gronde. Alsof eerst alles moet worden kapot gemaakt voordat er toekomst kan zijn. Voordat een weg naar vrede mogelijk is.

Kunnen we opnieuw beginnen vandaag?
Is er een nieuwe weg naar vrede die we in kunnen slaan? Niet door alles wat achter ons ligt te vernietigen, maar op een andere manier?
Laten we beginnen bij het begin. En vragen: wat mochten we ook al weer verwachten? Als we nou eens niet uitgaan van de huidige situatie, maar daarachter teruggaan en kijken naar waar het ooit om begonnen was?

'Zie naar de boom die leeg en naakt in weer en wind te schudden staat; de lente komt, een twijg ontspruit, zijn oude takken lopen uit' – dat zongen we. Jezus zegt volgens Lukas: 'Kijk naar de vijgenboom en al de andere bomen. Als je ziet dat ze uitlopen, weet je dat de zomer in aantocht is.'
Eigenlijk merkwaardig dat hij dit zegt. Want het lijkt of hij zegt: kijk niet naar het journaal. Kijk niet naar wat er in de wereld gebeurt. Maar kijk naar je tuin. Kijk naar hoe alles steeds opnieuw begint! Het lijkt of hij zegt: kijk maar weg van alle narigheid. Kijk naar de mooie dingen in de wereld.
Kijk weg, verdring wat je ziet, wil het niet weten allemaal. Is dat wat hij bedoelt?

Nee, want hij gaat verder. 'Zo moeten jullie ook weten, wanneer je deze dingen ziet gebeuren, dat het koninkrijk van God nabij is.' Wanneer je welke dingen ziet gebeuren? Precies, al die dingen waar het over ging: tekens aan sterren, zon en maan. De zee die het land bespringt. Mensen die sidderen van angst. Je moet

er niet van weggijken, maar je kunt ze gaan zien als wat er ook in je tuin gebeurt: het uitlopen van bomen en struiken. De lente komt eraan!

Wat zegt hij daar?

Kun je juist in die angstaanjagende dingen de uitlopende boom zien? Mag je juist daarin de hoop zien dat er een lente komt? Kun je in de narigheid tekenen van hoop zien?

Het is bizar, als je erbij stilstaat. Een zieke kan toch geen hoop putten uit het slechtnieuwsbericht dat hij zojuist ontvangen heeft?

Nee, zo rechtstreeks gaat het niet. En toch. We zouden het leven niet volhouden als we alleen maar hoop zouden kunnen zoeken in de goede dingen. Ik zou mijn werk niet volhouden als ik het enkel van blij en opgewekte momenten moest hebben. Het zijn vaak juist de moeilijke momenten die verbindend werken. Waarin God werkt. Het is juist het delen van wat niet goed gaat, wat liefde in ons opwekt – liefde in de vorm van warmte, mededogen, verbondenheid, herkenning, betrokkenheid.

Ik moet ook denken aan een verhaal dat ik een paar maanden geleden vertelde. Ik las het in een boek van Awraham Soetendorp: 'levenslessen van een rabbijn'. Hij beschrijft het verhaal dat zijn vader hem vertelde toen hij dertien jaar was. De koffers stonden klaar, maar het was te laat. Een SS-officier met handlangers brak in om zijn ouders mee te nemen. Awraham zelf lag in de wieg, drie maanden oud. De SS-officier boog zich over de wieg. Hij zei: 'jammer dat hij een Jood is.' Vader Soetendorp antwoordde: 'gelukkig dat hij een Jood is, want wat er ook met hem zal gebeuren, hij zal nooit opgroeien als het kind van moordenaars.' Daarop sloeg de SS-officier hem in het gezicht en schreeuwde: 'Dreckjuden!' Tegen zijn mannen zei hij: 'deze mensen zijn zo vies, we kunnen ze nu niet vastpakken.' Tegen het echtpaar zei hij: 'was je, we komen morgen terug.' Hij wist natuurlijk dat ze dan zouden ontsnappen. Vader Soetendorp zei: 'Vergeet nooit, er stonden tranen in de ogen van de SS-officier en deze tranen hebben ons leven gered.' Hij wilde een les doorgeven: zelfs als het hart volledig verdonkerd is door haat en indoctrinatie, zolang de aanblik van een baby die donkerte kan doorklieven is er niets verloren. Is alles mogelijk.

Er is niet alleen bemoediging te vinden in de mooie dingen die er zijn. Er is ook bemoediging te vinden in het tegenovergestelde, in de narigheid van het leven. Ook daar valt de aanzet van een weg van vrede te bespeuren.

In al die Bijbelse verhalen lees je telkens weer dat dat kan, toch, ondanks alles. Al moet ik er in de praktijk steeds weer naar zoeken. De Bijbelverhalen zijn

doortrokken van een soort heimwee. Dat zegt: al de onvrede, de haat, de nare dingen, al de 'zonde', die zijn niet werkelijk ons thuis. Ze zijn niet onze bestemming. Zo zijn we niet, in wezen niet. De Bijbelverhalen laten steeds twee dingen tegelijk zien: aan de ene kant de wereld en het leven zoals ze zijn. Aan de andere kant een onverwoestbaar geloof dat het zo niet bedoeld is. En dat het zo dus niet kan blijven.

Het is of profeten als Zacharia steeds weer om zich heen kijken en zich afvragen: in wat voor wereld leven we toch? Waar ben ik in terecht gekomen? Een verbazing over hoe het gaat, want dat botst met die steeds weer klinkende stem, zacht maar toch niet weg te drukken, die zegt: ik heb een ander soort wereld in gedachten. Een ander koninkrijk. En die gedachte zal ik nooit loslaten. Wacht maar af, het komt... want ik kom.

Er zijn feitelijk twee manieren waarop de toekomst naar ons toe komt.

De ene manier is de toekomst zoals bij een weerbericht. Kijk, de regen zit nu nog ten westen van ons, maar die trekt richting het oosten, dus straks gaat het ook bij ons regenen. De kinderen die als gevolg van oorlog nu zonder ouders opgroeien, zullen in de toekomst degenen zijn die met rancune rondlopen. Dan trek je de lijnen door van wat nú gaande is.

De andere manier is de toekomst zoals de situatie die Awraham Soetendorp en zijn ouders het leven redde. Die de vonk is in de pikdonkere nacht. Die onverwacht is. Die zich zomaar voordoet. Je kunt ervoor openstaan. Maar je kunt niets sturen. Die toekomst komt van buitenaf. In Bijbelse termen: hier gaat het om Degene die op ons toekomt.

Bijbelse toekomstverwachting bergt ze allebei in zich. De lijnen van het nu naar morgen. En het onverwachte van buitenaf dat naar ons toekomt. Vanuit de Bron die nog steeds aanwezig is, nog steeds spreekt, nog steeds nieuwe hoop wil wekken en steeds opnieuw komen wil.

Durf je daarop te vertrouwen? Of tenminste erop te hopen...?

Dan kun je opnieuw beginnen vandaag. Nieuw de toekomst in. Over een weg van vrede.

Muziek

Lied: 'Zal er ooit een dag van vrede' – lied 462
1 + 6 allen; 2 + 4 mannen; 3 + 5 vrouwen